Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

HE 93/2016 vp

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto hallituksen esityksestä laeiksi rikoslain 34 a luvun, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta

Asia

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriön poliisiosastolta lausuntoa hallituksen esityksestä laeista rikoslain 34 a luvun, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamiseksi.

Sisäministeriön poliisiosasto lausuu seuraavaa:

Lainsäädännön muuttamisen tarve

Suomesta on matkustettu terroristista toimintaa tukeviin tai sen salliviin valtioihin ja konfliktialueille tarkoituksena osallistua eri tavoin terroristiseen toimintaan. Hallituksen esityksessä mainituin tavoin rikoslain 34 a luvun voimassa olevat tunnusmerkistöt eivät laillisuusperiaate huomioiden kata kaikkia mahdollisia tilanteita, joissa henkilön matkustamisella on terroristinen tarkoitus.

Lakiehdotuksen muutostarve on kuvattu johdonmukaisesti ja riittävässä laajuudessa. Muutostarpeen taustalla olevat Yhdistyneiden Kansakuntien päätöslauselma ja konkreettisesti todennettu henkilöiden matkustaminen terroristisessa tarkoituksessa ovat riittäviä perusteita lakiehdotukselle. Poliisin toimintakyky lainsoveltajana edellyttää ajantasaisia, käytännön tarpeisiin vastaavia ja yksiselitteisiä rangaistussäännöksiä.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa rikoslain systematiikkaan

Ehdotettujen rangaistussäännösten sanamuotoa on harkittu kansallisesti huomioiden Yhdistyneiden Kansakuntien päätöslauselman ponsikappaleen väljyys ja tulkinnanvaraisuus. Poliisiosaston näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä ehdotetut rangaistussäännökset on laadittu kansallisen tarkkarajaisuusvaatimuksen ja laillisuusperiaatteen rajoissa eikä kansallista harkintavaltaa ole käytetty sille tavanomaisesti määritelty raja ylittäen.

Ehdotetut rangaistussäännökset soveltuvat hyväksyttyihin kriminalisointiperiaatteisiin, joita vasten voimassa olevia 34 a luvun rangaistussäännöksiä on tarkasteltu niiden säätämisen aikana. Ehdotetuilla rangaistussäännöksillä on tarkoitus suojata oikeusvaltion olennaisia intressejä. Tällä perusteella ehdotetut rangaistussäännökset ovat oikeasuhtaisia suojattaviin etuihin nähden.

Ehdotetuilla rangaistussäännöksillä tavoiteltava etu koskee sekä Suomea että valtiota, johon terroristisessa tarkoituksessa on aikomus matkustaa. Ehdotettujen rangaistussäännösten haittojen voidaan perustellusti olettaa jäävän etuja pienemmiksi. Tämä jo pelkästään sen vuoksi, että ehdotettujen rangaistussäännösten tunnusmerkistön soveltamisala tulee oletettavasti koskemaan varsin rajoitettua ihmisryhmää.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n henkilöllinen ulottuvuus on kirjoitettu riittävän kattavasti ja samalla yksiselitteisesti. Ehdotettu rangaistussäännös on Suomen valtiosuvereniteetin ja lainkäyttövallan mukainen. Ehdotetulla rangaistussäännöksellä voidaan luoda edellytykset sille, ettei Suomesta tule terroristisessa tarkoituksessa tehdyn matkustamisen kauttakulkumaa rangaistussäännöksen puuttumisen vuoksi.

Uusiin tunnusmerkistöihin liittyvien rikosprosessuaalisten näyttöongelmien ennakointi on vaikeaa. Koska tässä tapauksessa täydennetään jo voimassa olevaa rikoslain 34 a lukua, jonka tunnusmerkistöjen näyttöarvioinnista on kokemuksia koko rikosprosessin keston ajalta, odotettavissa ei liene tavanomaista vaikeampia näyttökysymyksiä. Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momentin sanamuodon sisältämää välitöntä tai välillistä tekemistä ja tietoisuutta voidaan tulkita oikeusjärjestyksen vakiintuneiden tulkintasääntöjen mukaisesti.

Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n 1 momentin rangaistusasteikko on perusteltu huomioiden tunnusmerkistön sisältö, muiden 34 a luvun säännösten rangaistusasteikko ja rikoslain rangaistusasteikko ylipäänsä. Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n 2 momentissa mainittu yrityksen rangaistavuus ja lakiehdotuksessa mainitut perustelut yrityksen rangaistavuudelle ovat johdonmukaisia. Yrityksen rangaistavuus ja esitetty tulkintamalli yrityksen ja täytetyn teon välillä ovat samoin linjassa olemassa olevan oikeusjärjestyksemme kanssa.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa muihin terrorismirikoksiin

Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n tarkoittama matkustaminen edellyttää rahankäyttöä matkustamisen toteuttamiseen. Tämä huomioiden ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttiin tehtävä lisäys ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n tarkoittamasta rikoksesta on johdonmukainen.

Terrorismin rahoittamisen kriminalisoinnin on oltava kattavaa, jotta terroristisen toiminnan taloudellisiin edellytyksiin voidaan puuttua rikosoikeudellisin keinoin ja jotta terrorismin rahoittamisen torjumiseksi luodut rakenteet ja käytännöt pysyvät käyttökelpoisina. Lakiehdotuksessa terroristisessa tarkoituksessa matkustaminen on nähty perustellusti välineenä ja valmistelutoimena toteuttaa konkreettinen terroriteko.

Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n soveltamisalassa tekijäpiirin määrittely on johdonmukainen. Samoin edellä mainitun säännöksen rangaistusasteikko on oikeasuhtainen verrattuna muihin terrorismirikoksiin. Myös säännöksen toissijaisuutta voidaan pitää perusteltuna.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa perus- ja ihmisoikeuksiin

Ehdotetut rangaistussäännökset kohdistuvat rajattuun, terroristisilla tarkoitusperillä varustettuun ihmisryhmään, jonka toimintaan pyritään vaikuttamaan rikosoikeudellisella rangaistusuhkalla sekä todellisella ja koetulla kiinnijäämisriskillä. Näillä perusteilla rangaistusuhka ei kohdistu ennalta arvaamattomasti tai tarpeettomaan laajaan ihmisryhmään.

Ehdotetuilla rangaistussäännöksillä ei ole tarkoitus rajoittaa perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen turvaamaa matkustamisen vapautta. Niillä ei myöskään ole tarkoitus puuttua henkilön mahdollisuuteen palata siihen valtioon, jonka kansalainen hän on. Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n 1 momentin tunnusmerkistöllä on tarkoitus puuttua vain tilanteisiin, joissa matkustamisen motiivi on moitittava.

Ehdotettujen rangaistussäännösten oikeusturvatakeina olisivat normaaliin tapaan muun muassa rikosoikeuden yleiset opit, syyttömyysolettama, itsekriminointisuoja, esitutkintaviranomaista sitovat muotomääräykset ja riippumaton tuomioistuinlaitos.

Ehdotettujen rangaistussäännösten ohella muutettavaksi ehdotetut poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukaiset toimivaltuudet eivät laajene eivätkä muutu sisällöltään. Sama voidaan todeta myös muista pakkokeinolain ja esitutkintalain toimivaltuuksista, joilla voidaan puuttua rikoksesta epäillyn oikeuksiin. Mainittujen toimivaltuuksien asiallista, alueellista ja ajallista vaikuttavuutta suhteessa yksilön perus- ja ihmisoikeuksiin on tarkasteltu laajasti poliisin toimivaltuuksia säätelevien

lakien kokonaisuudistuksessa, sen jälkeisissä teknisluonteisissa säädösmuutoksissa ja oikeusasteissa sekä ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisuissa.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa poliisin toimivaltuuksiin

Tiedonhankinta matkustamista edeltävältä ja matkan aikaiselta ajalta edellyttää mahdollisuuksia salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen käyttöön, vaikka ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 b §:n rangaistussäännöksen sanamuodon mukaisesti Suomessa tapahtuvat poliisin toimenpiteet olisivat lähinnä matkustamisrikoksen yrityksen selvittämistä ja matkustamisen estämistä ja tästä johtuen poliisin reagointi- ja toiminta-aika ovat varsin rajalliset. Huomioiden nykyteknologian tarjoamat mahdollisuudet esimerkiksi yhteydenpitoon on tärkeää, että poliisilla on käytettävissä toimivaltuudet, joilla terroristeiksi epäiltyjen väliseen yhteydenpitoon ja toimintaverkostoihin päästään käsiksi.

Ehdotettujen rangaistussäännösten enimmäisrangaistus mahdollistaa myös tavanomaiset pakkokeinot, joilla edellytysten täyttyessä voidaan muun muassa estää matkustaminen, suorittaa erilaisia etsintöjä ja takavarikkoja.

Lopuksi

Edellä esitetyillä perusteilla poliisiosasto katsoo, että lakiehdotukselle on perusteltu tarve. Ehdotetut rangaistussäännökset soveltuvat rikoslain systematiikkaan ja tulisivat olemaan tarkoituksenmukaisessa suhteessa muihin terrorismirikoksiin. Ehdotetut rangaistussäännökset ovat oikeasuhtaisia perus- ja ihmisoikeuksiin nähden. Lakiehdotuksen sisältö mahdollistaa poliisin toimintakyvyn matkustamisrikoksen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä.

Poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 08.09.2016 klo 13:24. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Sisäministeri Risikko, kansliapäällikkö Nerg, erityisavustaja Hannonen, erityisavustaja Rönnholm, johdon sihteerit Sademies, Vihervirta, Landström ja Joensuu, oikeus@intermin.fi, poliisiosaston lainsäädäntöyksikkö